

سریالی از تاریخ و هویت ایرانی برای کودک و نوجوان امروز

دیو و ماه پیشونی

عطیه عیار
نویسنده

از اسفند ۱۴۰۱ پخش سریالی شروع شد که مخاطب هدف آن کودکان دهه نودی است. «دیو و ماه پیشونی» محصول شبکه نمایش خانگی در حوزه کودک و نوجوان است که با دستمایه قرار دادن افسانه‌های

در هر شهری یکی دو نفر هستند که با موقعیت فعلی و نامطلوب آن شهر مخالفند اما به خاطر اینکه اقلیت هستند، نمی‌توانند اوضاع را تغییر دهند. دلیلش هم این است که دیوهایی آن شهر را طلسم کرده‌اند و مردم نمی‌توانند علیه آن طلسم قیام کنند. با ورود ماه پیشونی وارژنگ به آن شهرها و تلاششان برای کمک به ساکنانش، انگیزه و روحیه لازم بین بقیه برای تحول ایجاد می‌شود. بعد همراه بقیه مخالفین می‌شوند تا شر دیو طلسم‌کننده را از زندگی خود کم کنند. مثلاً در یک شهر مجسمه‌های شعرا و ادیبان و دانشمندان برجسته ایران همه جا نصب است اما هیچ‌کدام از مردم حتی با اسم صاحبین این مجسمه‌ها هم آشنا نیستند. دیو این شهر آتقدر مردم را درگیر مده روز و تجملات و شبکه‌های اجتماعی کرده که از اصل و پیشینه خود دور افتاده‌اند. تنها یک نفر به اسم منیر نخواسته همراه این جریان باشد که او هم با جادوی دیو نامرئی شده و مردم نمی‌توانند او را ببینند. ماه پیشونی که به مد و شبکه‌های اجتماعی محل نگذاشته و طلسم نشده می‌تواند صدای منیر را بشنود و کمکش می‌کند تا مردم متوجه شرایط بد خود بشوند. در شهری دیگر، دو دیو مردم را با فست‌فود طلسم کرده‌اند. غذاهای فست‌فودی و ناسالم این شهر طوری است که هر کس بخورد، هیچ وقت احساس سیری ندارد و باز هم می‌خورد. همین باعث شده مردم مریض و چاق و بی‌توجه به خود و همشهریان‌شان باشند. تنها کسی که در این شهر فریب نخورده، معلم شهر است که او هم با طلسم دیوها تبدیل به یک بچه شده و کسی به حرفش گوش نمی‌کند. ماه پیشونی باز هم با فکر و تدبیر به این معلم کمک می‌کند تا اهالی راز شر دیوهای فست‌فودی نجات دهند.

این رویکرد غیرمستقیم در تقبیح فرهنگ وارداتی و فراموشی اصل و سنت‌های خودی از جمله موضوع‌های ارزشمندی است که با قصه‌گویی جذاب، صحنه‌پردازی رنگارنگ و شاد به همراه موسیقی و خنده و شوخی برای بچه‌ها مطرح شده است.

بازی با افسانه‌ها

سریال «دیو و ماه پیشونی» برداشت آزادی از چندین افسانه و داستان و روایت قدیمی است. این سبک داستان‌سرایی که داستانی قدیمی را دستمایه یک پیرنگ و داستان جدید و بیه روز می‌کنند، به سنتی رایج در انیمیشن و سریال‌سازی سینمای جهان تبدیل شده است.

یکی از محبوب‌ترین نمونه‌هایش هم انیمیشن «شرک» است که هم با داستان‌های برادران گریم و هم با ادبیات متأخرتر جهان سرشوخا را باز کرد و نشان داد می‌توان طوری دیگر به ادبیات نگاه کرد.

در این سریال هم مافقط با دختری که به خاطر مهربانی اش، زیبا و ناخواهری اش به خاطر خودخواهی، به زشتی دچار شده روبه‌رو نیستیم. این روایت قدیمی از ماه پیشونی در همان یکی دو قسمت اول تمام می‌شود. در سریال ماه پیشونی بسیاری از شخصیت‌های آشنای ادبیات فارسی و حتی چند مورد از ادبیات جهان در کنار هم گرد آورده شده‌اند تا سیر داستانی متفاوت و جدید عرضه شود. البته اصل حرف‌های این پیرنگ همان حرف‌ها و نصیحت‌ها و حکمت‌های قدیمی است که بالباسی نو، نسل جدید را راهنمایی می‌کند.

همه داستان‌های ماه پیشونی

در سریال ماه پیشونی، حسن کچل را می‌بینیم که دست از تنبلی کشیده و مرد خانواده شده، کار می‌کند و درآمد خوبی دارد. به خانه عجیب و کثیف وارژنگ دیو از نوادگان ارژنگ دیو شاهنامه می‌رویم. چند روزی در شهر لیلیپوتی‌ها اقامت می‌کنیم که تنها وجه شباهتشان با لیلیپوت گالیور، کوتاه‌قامتی آنهاست. در شهری دیگر با دیوی ستمگر آشنا می‌شویم که با کودتا، حکومت شهری را گرفته و به انسان‌ها ظلم می‌کند. این دیو اسم خودش را پلئون گذاشته اما مثل اکوان دیو برعکس حرف می‌زند. کلی دیو در این داستان هستند که مردمی را طلسم کرده‌اند و شیشه عمرشان باید شکسته شود.

داستان اراده و تحول

ارژنگ دیو، پسری بی‌عار است که فقط به موسیقی و رپ چسبیده و در آن استعدادی هم ندارد. مادر ارژنگ که دیویی آزاری است، برای اینکه پسرش راز این پیله بی‌حاصل بیرون بکشد از مادر شهربانومی خواهد همکاری کنند تا ارژنگ هم با دختر آنها همراه شود و از خانه بیرون بیاید. طی همین همکاری، ارژنگ به پسری مسئولیت‌پذیر تبدیل می‌شود. الفت، ناخواهری بدجنس شهربانو که همیشه با حمایت مادرش، این دختر و خواهر کوچکش را اذیت می‌کرده، بددهن و خودخواه است. بعد از اینکه با طلسم ارژنگ زشت شد، در خانه می‌نشیند و این تنهایی و انزوا او را جذب کتاب‌های شهربانومی کند و با خواندن کتاب‌ها به کلی زیروری می‌شود و دست از کارهای بدش می‌کشد. تحول دیگر مربوط به مردم شهرهای مختلف در مسیر سفر ماه پیشونی است. آنها متوجه اشتباهات خود می‌شوند و در سبک زندگی خود تغییر ایجاد می‌کنند تا به سعادت برسند. در همین راستا، اثر مثبت کار گروهی و همکاری در رسیدن به موفقیت بارها و بارها در موقعیت‌های مختلف نشان داده می‌شود.

نکته قابل توجه دیگر هم یک دست نبودن بازی‌ها بود. چه کارگردان نتوانسته بازی هم‌راستایی از عوامل بگیرد و چه چنین وضعیتی خودخواسته بوده، در هر حال هم‌سطح نبودن بازی‌ها گاهی بر داستان و شخصیت‌های داستانی غالب می‌شد و تمرکز را از قصه دور می‌کرد.

شخصیت‌پردازی

طبق داستانی که نوشته شده، شخصیت شهربانو شخصیتی بی‌عیب و نقص طراحی شده است.

این شخصیت نه تنها نمی‌تواند الگوی مناسبی برای کودکان باشد، بلکه حتی می‌تواند باعث ایجاد حس سرخوردگی باشد. خوب بود ماه پیشونی هجده ساله، گاهی با آزمون و خطا کارهایش را پیش می‌برد و شکست‌های کوچکی را هم تجربه می‌کرد تا شخصیت باورپذیرتری باشد.

در تمام داستان شهربانو یا ماه پیشونی نسبت به همه چیز اشراف و اطلاعات قابل توجه دارد. بارها هم اعلام می‌کند این اطلاعات را به خاطر کتاب خواندن به دست آورده است. این تأکید مستقیم بر کتاب‌خوانی می‌تواند تأثیر عکس هم داشته باشد و حتی حس سرکوفت زدن به بیننده بدهد.

از آن طرف ارژنگ هیچ ویژگی مثبت و قابل عرضی ندارد، به جز اینکه دیو بدجنسی نیست و با آدم‌ها دشمنی ندارد. وی پسری تنبل، بی‌مسئولیت، بی‌سواد و ناتوان از خودداری است. پدر ماه پیشونی نقشی نسبتاً خنثی دارد. مردی است که عاشق همسرش بوده و بعد مرگ پرنیان و ازدواج مجدد نمی‌تواند مانع زورگویی‌های نامادری به دخترانش شود. آفت که دیو و شخصیت بد داستان است هم تا آخر داستان از این بدی دست نمی‌کشد. از طرفی تحول الفت دختر آفت چندان پایه و اساس منطقی و محکمی ندارد و آتقدر ناگهانی و باعجله است که گویی فقط می‌خواستند یکی از مشکلات ماه پیشونی را سریع‌تر حذف کنند.

جنگل و قلعه و دریا

یکی از ویژگی‌های این سریال که از نقاط قوت بی‌نظیرش هم هست، استفاده از لوکیشن‌های طبیعی ایران در منطقه شمال است. کارگردان این سریال، حسین قناعت که خود زاده آمل است، به خوبی از زیبایی‌های زادگاه خود بهره برده و چشم تماشاچیان را با این زیبایی‌ها نوازش داده است.

زمان فیلمبرداری سریال اوایل زمستان ۱۴۰۰ و بهار ۱۴۰۱ بوده و ماحصنه‌های هوایی زیادی از جنگل‌های سبز و انبوه در طول سریال می‌بینیم. لوکیشن اصلی فیلمبرداری به خصوص قسمت‌های مربوط به شهر قصه‌ها در روستاها و جنگل‌های شمال و به خصوص روستای پلیران بوده است. قناعت از همه این ویژگی‌های طبیعی در فیلم خود استفاده کرده است.

بزرگ و کوچک سینمای ایران

در این سریال به جز بازیگران شناخته‌شده سینما و تلویزیون، چند بازیگر تازه‌کار، چندین بازیگر کودک، جمعیت قابل توجهی از کوتاه‌قامتان (بازیگران شهر لیلیپوت) و البته خواننده‌های مختلف اعم از شناخته‌شده مثل گام‌نو (هومن شاهی، خواننده رپ) و ناشناس هم حضور دارند.

موضوعی که در این بین خیلی به چشم می‌آید، نوع بازی بازیگرها بود. بازیگرهای حرفه‌ای مثل همیشه قوی و خوب ظاهر شده‌اند اما این خوبی به ضرر بازیگران تازه‌کار به خصوص بازیگر نقش اصلی، ستایش موسوی شده است. تلاش او برای ارائه بازی قابل قبول خیلی واضح و حتی گاهی آزاردهنده است.

